RAPPORT TER TERECHTZITTING
in de gevoegde zaken C-258/90 en C-259/90 *

I — De feiten en het procesverloop

a) *De toepasselijke bepalingen*

— Basisverordening nr. 4028/86

1. Krachtens artikel 1 van verordening (EEG) nr. 4028/86 van de Raad van 18 december 1986 inzake communautaire acties voor verbetering en aanpassing van de structuur van de visserij en de aquicultuur (PB 1986, L 376, blz. 7), kan de Commissie communautaire financiële bijstand verlenen voor bepaalde acties, onder meer op het gebied van de heroriëntatie van de visserij door het opzetten van experimentele visserijcampagnes. Deze steun wordt, onder de in verordening nr. 4028/86 vastgestelde voorwaarden, verleend om de structurele ontwikkeling in de visserijsector in het kader van de oriëntatie van het gemeenschappelijk visserijbeleid te vergemakkelijken.

2. Luidens artikel 13 van deze verordening

„wordt onder ‚experimentele visserijcampagne' verstaan elke vorm van visserij met commerciële doeleinden die in een bepaalde zone wordt uitgevoerd om de rentabiliteit van een regelmatige en duurzame exploitatie van de visbestanden in die zone te evalueren".

3. Krachtens artikel 14, lid 1, van verordening nr. 4028/86 verleent de Commissie communautaire financiële bijstand voor experimentele visserijcampagnes in:

„a) wateren die niet onder soevereiniteit of jurisdictie van een Lid-Staat vallen, of

b) wateren die onder soevereiniteit of jurisdictie vallen van een derde land waarmee de Gemeenschap een visserijovereenkomst heeft gesloten of daarover in onderhandeling is, en in de wateren grenzend aan de grondgebieden van de Lid-Staten waar geen enkele bepaling van de communautaire visserijregeling van toepassing is, of

c) wateren die onder de soevereiniteit of jurisdictie van een Lid-Staat vallen."

In artikel 14, leden 2 en 3, wordt bepaald:

„2. Om in aanmerking te komen voor communautaire bijstand, moeten de in lid 1 bedoelde projecten bovendien:

a) (...)

b) visserijcampagnes betreffen van ten minste 60 visdagen per jaar en per vaartuig, tijdens een of meer visreizen;

* Procestaal: Spaans.

c) visserijzones betreffen waarvoor, op grond van de ramingen over de visbestanden, op langere termijn een stabiele en rendabele exploitatie mag worden verwacht;

d) inhouden dat een of meer door de betrokken Lid-Staat erkende wetenschappelijke waarnemers aan boord van het vissersvaartuig zullen zijn, of wanneer dat onmogelijk is, dat een wetenschappelijk instituut bij de voorbereiding van de visserijcampagne en de verwerking van de uitkomsten wordt betrokken.

3. Een project mag verscheidene opeenvolgende visserijcampagnes in dezelfde visserijzone omvatten, om daarmee de grondslag te leggen voor een stabiele en duurzame exploitatie."

4. De in artikel 14 bedoelde bijstand bestaat uit een aanmoedigingspremie die 20% bedraagt van de voor financiering in aanmerking komende kosten van de campagne, met een verplichte bijdrage van de nationale overheden van tussen 10 en 20% van die kosten. De projecten voor experimentele visserijcampagnes worden door de betrokken Lid-Staat of Lid-Staten bij de Commissie ingediend, nadat deze Lid-Staat of Lid-Staten daarover gunstig advies hebben uitgebracht.

5. Artikel 16, lid 3, van verordening nr. 4028/86 luidt als volgt:

„Binnen twee maanden na indiening van een project beslist de Commissie over de toekenning van de (...) premie. Deze beschikking wordt zowel aan de begunstigden als aan de betrokken Lid-Staat of Lid-Staten medegedeeld. De andere Lid-Staten worden ervan in kennis gesteld in het kader van het Permanent Comité voor de visserijstructuur (...)."

6. Krachtens artikel 17 van deze verordening doen de begunstigden van de aanmoedigingspremies over elke visserijcampagne zowel aan de Commissie als aan de nationale overheden van de betrokken Lid-Staat of Lid-Staten een verslag toekomen betreffende:

„a) het technische verloop van de campagne en met name de gebruikte visserijmethodes,

b) de gevangen soorten, de plaats waar deze zijn gevangen, het rendement bij de vangst en de bijvangsten,

c) de economische resultaten van de campagne,

d) alle andere gegevens die door de waarnemers zijn verzameld."

Na onderzoek van het verslag stelt de Commissie dit de andere Lid-Staten ter beschikking.

— Uitvoeringsverordening nr. 1871/87

7. Bij verordening (EEG) nr. 1871/87 van de Commissie van 16 juni 1987 houdende uitvoeringsbepalingen van verordening nr. 4028/86 van de Raad met betrekking tot de aanmoediging van de experimentele visserij (PB 1987, L 180, blz. 1), zijn de uitvoeringsbepalingen van verordening nr. 4028/86 vastgesteld. Krachtens arti-

kel 2, lid 1, van uitvoeringsverordening nr. 1871/87 dienen in de aanvragen voor communautaire financiële bijstand de gegevens te worden vermeld aan de hand waarvan de Commissie op deze aanvragen een beslissing kan nemen. Luidens artikel 2, lid 3,

„worden de in lid 1 bedoelde aanvragen geregistreerd op de datum waarop zij bij de Commissie zijn ontvangen."

Artikel 3 van verordening nr. 1871/87 bevat een aantal begripsomschrijvingen, waaronder met name:

„— ‚begin van de campagne': de dag van vertrek van het vaartuig uit de haven van exploitatie of eventueel uit de laatste haven van uitrusting die is aangedaan onmiddellijk voor het begin van de visserijactiviteit;

— ‚einde van de campagne': de dag van terugkeer (...) van het vaartuig of van het laatste vaartuig van een vloot (...)"

In artikel 3, lid 2, wordt nader bepaald, dat de aanmoedigingspremie alleen wordt toegekend voor campagnes waarmee is begonnen na de datum waarop de betrokken aanvraag bij de Commissie is geregistreerd.

Volgens artikel 8 van verordening nr. 1871/87 wordt de aanmoedigingspremie eerst uitgekeerd, nadat de Commissie het campagneverslag heeft ontvangen. Ten slotte wordt in artikel 9 van deze veordening bepaald:

„Als een project betrekking heeft op verscheidene opeenvolgende campagnes die in hetzelfde visserijgebied worden uitgevoerd om zo de grondslag te leggen voor een stabiele en duurzame exploitatie, wordt de aanmoedigingspremie voor elke campagne pas uitgekeerd nadat de Commissie het campagneverslag of de campagneverslagen betreffende de voorafgaande campagnes heeft onderzocht die haar door de aanvrager(s) onmiddellijk na het einde van de campagnes zijn toegestuurd. Als de Commissie van mening zou zijn dat, gezien de resultaten van deze campagnes, er geen mogelijkheden zijn voor een stabiele en duurzame exploitatie in het betrokken visserijgebied, kan zij besluiten om voor de volgende campagne(s) haar beschikking tot toekenning van de premie in te trekken. Deze beschikking wordt meegedeeld aan de aanvragers en aan de betrokken Lid-Staat of Lid-Staten. De overige Lid-Staten worden ervan in kennis gesteld in het kader van het Permanent Comité voor de visserijstructuur."

b) *De feiten*

8. Op 13 december 1989 dienden twee zeerederijen, de te Las Arenas-Guecho (Spanje) gevestigde naamloze vennootschappen naar Spaans recht Pesquerias de Bermeo (hierna: „Pesquerias") en Naviera Laida (hierna: „Naviera"), bij het secretariaat-generaal voor de zeevisserij te Madrid aanvragen in met het oog op verlening van communautaire financiële bijstand voor twee experimentele visserijcampagnes, die met de schepen „Ceres" en „Geminis" in de internationale wateren van de Atlantische Oceaan Zuid-West, met name ter hoogte van 49° zuiderbreedte en van de Burwood-bank op 57° zuiderbreedte, zouden worden uitgevoerd. Deze experimentele campagnes dien-

den om de rentabiliteit van een regelmatige en duurzame exploitatie van de visbestanden in de betrokken zone te evalueren.

9. Op 7 februari 1990 lieten de nationale autoriteiten Pesquerias en Naviera weten dat, zo de Commissie van de Europese Gemeenschappen een positieve beslissing mocht nemen, het secretariaat-generaal voor de zeevisserij steun zou toekennen ten belope van 20% van de voor financiering in aanmerking komende kosten voor de exploitatie van de experimentele visserijcampagnes.

10. Op 14 februari 1990 dienden de Spaanse autoriteiten bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen twee aanvragen van Pesquerias en Naviera in voor aanmoedigingspremies voor experimentele visserijcampagnes in de internationale wateren van de Atlantische Oceaan Zuid-West. Blijkens de op 7 maart 1990 gedateerde berichten van ontvangst die de Commissie aan Pesquerias en Naviera zond, betekenden deze geenszins dat de respectieve aanvragen, waaraan de nummers EXP/ES/2/90 en EXP/ES/1/90 werden toegekend, aan alle bepalingen van verordening nr. 4028/86 voldeden, en konden de bedoelde campagnes niet beginnen vóór de datum waarop de Commissie de aanvraag had ontvangen. Op 22 februari 1990 respectievelijk 15 februari 1990 waren de vissersvaartuigen „Ceres" en „Geminis" met hun experimentele visserijcampagnes begonnen.

11. Op 24 april 1990, tijdens een bijeenkomst van het in artikel 16 van verordening nr. 4028/86 bedoelde Permanent Comité voor de visserijstructuur (hierna: „het Comité"), verklaarde de vertegenwoordiger van de Commissie het volgende:

„Het Comité is op de hoogte gebracht van de ontwikkeling van de in de periode 1987-1989 door de Lid-Staten aan de Commissie voorgelegde experimentele visserijcampagnes (doc. XIV/86/90). De vertegenwoordiger van de Commissie heeft de volgende verklaring afgelegd:

In het kader van de inlichtingen die zij aan het Comité moet verstrekken over de beschikkingen inzake toekenning van premies, die zij overeenkomstig artikel 16 van verordening (EEG) nr. 4028/86 voor experimentele visserijcampagnes moet geven, heeft de Commissie een document opgesteld waarin de balans wordt opgemaakt van deze situatie.

Om de Lid-Staten behulpzaam te zijn bij de selectie van de experimentele visserijcampagnes die zij aan haar voorleggen, zal de Commissie, al naar gelang de tijdens de eerdere campagnes verzamelde kennis, preciseren voor welke zones en soorten zij een campagne niet meer opportuun acht.

In de loop van het jaar kan zij dit nader preciseren.

Zo acht de Commissie het op basis van de eerdere campagnes voor 1990 niet meer opportuun, dat dit soort campagnes wordt uitgevoerd in de zones Atlantische Oceaan Zuid-West, waar deze hebben plaatsgevonden.

Daarentegen zullen de diensten van de Commissie projecten voor experimentele visserijcampagnes die in andere delen van de Atlantische Oceaan Zuid-West worden uitgevoerd om de rentabiliteit van een regelmatige en duurzame exploitatie van de visbestanden te evalueren, met belangstelling bekijken."

De Commissie baseerde deze verklaring op het feit, dat tussen 1987 en 1989 42 aanmoedigingspremies waren toegekend voor 42 projecten voor experimentele visserijcampagnes, waarvan er 25 waren uitgevoerd in de Atlantische Oceaan Zuid-West en betrekking hadden op dezelfde soorten als die waarop Pesquerias en Naviera zich richtten.

12. Op 25 april 1990 deelde de Commissie Pesquerias en Naviera mee, dat er haars inziens geen reden was om verder experimentele visserijcampagnes in de Atlantische Oceaan Zuid-West te financieren en dat zij bijgevolg voor de genoemde zone niet kon overwegen, aanmoedigingspremies voor campagnes toe te kennen.

13. Op 7 mei 1990, de dag nadat zij de brieven van de Commissie van 25 april 1990 hadden ontvangen, verzochten Pesquerias en Naviera de Commissie haar standpunt te heroverwegen en de gevraagde aanmoedigingspremies toe te kennen, enerzijds omdat de „Ceres" en de „Geminis", verzekerd van de steun van de nationale autoriteiten, een week of tien geleden met de experimentele visserijcampagnes waren begonnen, en anderzijds omdat Pesquerias en Naviera zich gedurende deze periode aanzienlijke economische inspanningen hadden getroost.

Bij op 25 mei 1990 gedateerde brieven stelden Pesquerias en Naviera vast, dat de aanvragen voor de projecten op 14 februari 1990 waren ingediend en dat de Commissie op 7 maart 1990 de ontvangst ervan had bevestigd. Blijkens de, op 7 mei 1990 ontvangen, brieven van de Commissie van 25 april 1990 waren de beschikkingen krachtens verordening nr. 4028/86 nog niet gegeven en meegedeeld, hetgeen een overschrijding betekende van de in artikel 16, lid 3, van deze verordening bedoelde termijn van twee maanden. Dientengevolge verzochten Pesquerias en Naviera de Commissie om toekenning van de aangevraagde aanmoedigingspremies.

14. Op 6 juni 1990 stelde de Commissie de beschikkingen EXP/ES/2/90 en EXP/ES/1/90 vast, die zowel tot het Koninkrijk Spanje als tot Pesquerias en Naviera waren gericht, en waarbij in artikel 1 werd vastgesteld, dat de projecten voor experimentele visserijcampagnes in wateren van de Atlantische Oceaan Zuid-West niet voldeden aan de voorwaarden voor toekenning van communautaire financiële bijstand uit hoofde van verordening nr. 4028/86.

De tweede en derde overweging van de bestreden beschikkingen luidden als volgt:

„Overwegende dat de vissers uit de Gemeenschap de visbestanden van deze zone kennen; dat voorts de resultaten van de exploitatie van deze zone bekend zijn en dat een experimentele visserijcampagne om de rentabiliteit van een regelmatige en duurzame exploitatie van de visbestanden in de zone te evalueren, niet gerechtvaardigd is;

overwegende bijgevolg dat deze experimentele visserijcampagne niet voldoet aan de voorwaarden voor communautaire financiele bijstand, inzonderheid de voorwaarden bedoeld in artikel 14, lid 2, sub c, van verordening (EEG) nr. 4028/86 (...)"

15. Bij twee beschikkingen van Spaanse rechters van 25 juni 1990 werd vastgesteld, dat Pesquerias en Naviera hadden opgehouden te betalen.

16. Opgemerkt zij nog, dat de Commissie op 7 november 1989 aanmoedigingspremies had toegekend voor projecten voor experimentele visserijcampagnes, die Pesquerias en Naviera op 15 februari 1989 hadden ingediend. Deze campagnes uit 1989 waren door dezelfde schepen „Ceres" en „Geminis" in dezelfde zones van de Atlantische Oceaan Zuid-West voor dezelfde soorten uitgevoerd als de schepen, zones en soorten waarop de projecten voor de campagnes voor 1990 betrekking hadden en naar aanleiding waarvan de Commissie de bestreden beschikkingen had vastgesteld.

17. De eindverslagen van de experimentele visserijcampagnes die in de onderhavige procedure aan de orde zijn, werden voor de „Ceres" en voor de „Geminis" respectievelijk op 8 oktober 1990 en op 5 oktober 1990 bij het secretariaat-generaal voor de zeevisserij van de Spaanse regering ingediend.

c) *Het procesverloop*

18. De beroepen van Pesquerias en Naviera zijn op 23 augustus 1990 ter griffie van het Hof ingeschreven.

19. Bij beschikking van 4 oktober 1991 heeft het Hof overeenkomstig artikel 43 van het Reglement voor de procesvoering besloten, de zaken C-258/90 en C-259/90 voor de mondelinge behandeling en het arrest te voegen.

20. Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

21. Bij beschikking van 9 juli 1991 heeft het Hof overeenkomstig artikel 95, leden 1 en 2, van het Reglement voor de procesvoering besloten, de zaak naar de Tweede kamer te verwijzen.

II — Conclusies van partijen

a) *In zaak C-258/90*

22. *Pesquerias* concludeert dat het den Hove behage:

1) ontvankelijk te verklaren het beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 6 juni 1990, waarbij Pesquerias de Bermeo SA communautaire financiële bijstand voor een experimentele visserijcampagne in wateren van de zone Atlantische Oceaan Zuid-West uit hoofde van verordening (EEG) nr. 4028/86 van de Raad werd geweigerd;

2) deze beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 6 juni 1990 krachtens de artikelen 173, 174,

189 en 190 EEG-Verdrag nietig te verklaren wegens schending van het gemeenschapsrecht, misbruik van bevoegdheid, schending van wezenlijke vormvoorschriften, schending van het beginsel van de rangorde van rechtsregels, gebrekkige motivering en andere juridische gebreken, en voor recht te verklaren dat verzoekster op grond van artikel 15 van verordening (EEG) nr. 4028/86 van de Raad van 18 december 1986 recht heeft op de bij deze beschikking geweigerde communautaire financiële bijstand ten bedrage van 43 931 600 PTA;

3) op grond van de artikelen 176, 178 en 215 EEG-Verdrag te erkennen, dat verzoekster recht heeft op vergoeding van de schade die zij heeft geleden naar aanleiding van de tardieve en onrechtmatige vaststelling van de beschikking van de Commissie van 6 juni 1990, zulks overeenkomstig de algemene beginselen welke de rechtsstelsels der Lid-Staten gemeen hebben en tot een bedrag dat hoog genoeg is om de schadelijke gevolgen van de litigieuze beschikking op te heffen;

4) verweerster te verwijzen in de kosten.

In repliek vult Pesquerias deze conclusies aan en concludeert zij dat het den Hove behage:

— deze beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen nietig te verklaren wegens schending van de artikelen 173, 174, 175, 189 en 190 EEG-Verdrag, inbreuk op de communautaire voorschriften, dwaling ten aanzien van de feiten en het recht, inbreuk op het rechtszekerheids- en het vertrouwensbeginsel, ontbreken van voldoende rechtsgrondslag, misbruik van bevoegdheid, vormgebreken, ontoereikende motivering en tegenstrijdigheid met haar eigen handelingen, en daarentegen te erkennen dat de betrokken scheepvaartmaatschappij recht heeft op de bij deze beschikking geweigerde communautaire financiële bijstand.

— op grond van de artikelen 176, 178 en 215 EEG-Verdrag eveneens te erkennen, dat de onderneming Pesquerias de Bermeo, in haar hoedanigheid van verzoekende naamloze vennootschap, recht heeft op vergoeding van de door haar geleden schade voor een totaal bedrag van 95 414 000 PTA, welk bedrag noodzakelijk wordt geacht om de schadelijke gevolgen van de bestreden beschikking op te heffen.

— de Commissie te verwijzen in de kosten.

Pesquerias verzoekt het Hof, de volgende bewijsaanbieding te aanvaarden:

„1) Opneming in het dossier van de bij het verzoekschrift en de memorie van repliek gevoegde stukken;

2) Persoonlijke getuigenverklaringen, indien het Hof zulks opportuun acht, van Juan Carlos Gonzalez Fernandez, kapitein van het vissersvaartuig, wonende Calle Barbón nr. 93-1° C, te Vigo (Spanje), en van mevrouw Del Carmen Sainza Souca, bioloog, wonende Avenida Atlántica nr. 40-4° B, te Vigo (Spanje), verbonden aan de ‚Ceres', die beiden hebben deelgenomen aan de in de onderhavige procedure aan de orde zijnde visserijcampagne.

3) Mededeling door de Commissie van de redenen waarom het criterium betreffende de visserijzones, inzonderheid de Atlantische Oceaan Zuid-West, is gewijzigd, welke redenen teruggaan op de bijeenkomst van 24 april 1990."

23. De *Commissie* concludeert dat het den Hove behage:

1) aangaande het beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 6 juni 1990: het door Pesquerias de Bermeo SA ingestelde beroep te verwerpen;

2) aangaande de vordering van de vennootschap Pesquerias de Bermeo strekkende tot erkenning van het recht op de geweigerde financiële bijstand: de vordering niet-ontvankelijk te verklaren;

3) aangaande de vordering tot schadevergoeding:

— de vordering niet-ontvankelijk te verklaren, subsidiair

— de vordering te verwerpen;

4) verzoekster te verwijzen in de kosten.

Met betrekking tot de in repliek geformuleerde bewijsaanbieding concludeert de Commissie in dupliek, deze aanbieding „niet-ontvankelijk te verklaren op grond dat het sub 1 en sub 2 geformuleerde aanbod reeds voorkomt in de bijlagen bij het verzoekschrift en de memorie van repliek en op grond dat de Commissie zich ten aanzien van de kwestie sub 3 reeds in haar verweerschrift en haar memorie van dupliek heeft uitgesproken."

b) *In zaak C-259/90*

24. *Naviera* concludeert dat het den Hove behage:

1) ontvankelijk te verklaren het beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 6 juni 1990, waarbij Naviera Laida SA communautaire financiële bijstand voor een experimentele visserijcampagne in wateren van de zone Atlantische Oceaan Zuid-West uit hoofde van verordening (EEG) nr. 4028/86 van de Raad werd geweigerd;

2) deze beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 6 juni 1990 krachtens de artikelen 173, 174, 189 en 190 EEG-Verdrag nietig te verklaren wegens schending van het gemeenschapsrecht, misbruik van bevoegdheid, schending van wezenlijke vormvoorschriften, schending van het beginsel van de rangorde van rechtsregels, gebrekkige motivering en andere juridische gebreken, en voor recht te verklaren dat verzoekster op grond van artikel 15 van verordening (EEG) nr. 4028/86 van de Raad van 18 december 1986 recht heeft op de bij deze beschikking geweigerde communautaire financiële bijstand ten bedrage van 43 931 600 PTA;

3) op grond van de artikelen 176, 178 en 215 EEG-Verdrag te erkennen, dat verzoekster recht heeft op vergoeding van de schade die zij heeft geleden naar aanleiding van de tardieve en onrechtmatige vaststelling van de beschikking van de Commissie van 6 juni 1990, zulks overeenkomstig de algemene beginselen welke de rechtsstelsels der Lid-Staten gemeen hebben en tot een bedrag dat hoog genoeg is om de schadelijke gevolgen van de litigieuze beschikking op te heffen;

4) verweerster te verwijzen in de kosten.

In repliek vult Naviera deze conclusies aan en concludeert zij dat het den Hove behage:

— deze beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen nietig te verklaren wegens schending van de artikelen 173, 174, 175, 189 en 190 EEG-Verdrag, inbreuk op de communautaire voorschriften, dwaling ten aanzien van de feiten en het recht, inbreuk op het rechtszekerheids- en het vertrouwensbeginsel, ontbreken van voldoende rechtsgrondslag, misbruik van bevoegdheid, vormgebreken, ontoereikende motivering en tegenstrijdigheid met haar eigen handelingen, en daarentegen te erkennen dat de betrokken scheepvaartmaatschappij recht heeft op de bij deze beschikking geweigerde communautaire financiële bijstand.

— op grond van de artikelen 176, 178 en 215 EEG-Verdrag eveneens te erkennen, dat de onderneming Naviera Laida, in haar hoedanigheid van verzoekende naamloze vennootschap, recht heeft op vergoeding van de door haar geleden schade voor een totaal bedrag van 104 534 000 PTA, welk bedrag noodzakelijk wordt geacht om de schadelijke gevolgen van de bestreden beschikking op te heffen.

— de Commissie te verwijzen in de kosten.

Naviera verzoekt het Hof bovendien, de volgende bewijsaanbieding te aanvaarden:

1) Opneming in het dossier van de bij het verzoekschrift en de memorie van repliek gevoegde stukken.

2) Persoonlijke getuigenverklaringen, indien het Hof zulks opportuun acht, van Juan José Oubina Kessler, kapitein van het vissersvaartuig, wonende Calle Concepción Arenal nr. 8-3° B, te La Coruña (Spanje), en van Luis Ambrosio Blázquez, bioloog, wonende Avenida de Portugal nr. 125-3°, te Madrid, verbonden aan de ‚Geminis', die beiden hebben deelgenomen aan de in de onderhavige procedure aan de orde zijnde visserijcampagne.

3) Mededeling door de Commissie van de redenen waarom het criterium betreffende de visserijzones, inzonderheid de Atlantische Oceaan Zuid-West, is gewijzigd, welke redenen teruggaan op de bijeenkomst van 24 april 1990."

25. De *Commissie* concludeert dat het den Hove behage:

1) aangaande het beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commis-

sie van de Europese Gemeenschappen van 6 juni 1990: het door Naviera Laida SA ingestelde beroep te verwerpen;

2) aangaande de vordering van de vennootschap Naviera Laida strekkende tot erkenning van het recht op de geweigerde financiële bijstand: de vordering niet-ontvankelijk te verklaren;

3) aangaande de vordering tot schadevergoeding:

— de vordering niet-ontvankelijk te verklaren, subsidiair

— de vordering te verwerpen;

4) verzoekster te verwijzen in de kosten.

Met betrekking tot de in repliek geformuleerde bewijsaanbieding concludeert de Commissie in dupliek, deze aanbieding

„niet-ontvankelijk te verklaren op grond dat het sub 1 en sub 2 geformuleerde aanbod reeds voorkomt in de bijlagen bij het verzoekschrift en de memorie van repliek en op grond dat de Commissie zich ten aanzien van de kwestie sub 3 reeds in haar verweerschrift en haar memorie van dupliek heeft uitgesproken."

III — Samenvatting van de middelen en argumenten van partijen

De ontvankelijkheid

26. In de eerste plaats zijn *Pesquerias* en *Naviera* van oordeel, dat hun actieve legitimatie voor de hand ligt. De bestreden beschikkingen zijn tot hen gericht en raken hen rechtstreeks en individueel. Het individuele belang is gelegen in het feit, dat de bestreden beschikkingen slechts hen treffen tot wie zij zijn gericht, en dat de getroffenen met naam en toenaam bij de Commissie bekend zijn. De beschikkingen hebben rechtstreeks gevolgen voor Pesquerias en Naviera.

27. De *Commissie* betwist de formele ontvankelijkheid van de beroepen van Pesquerias en Naviera niet.

Ten gronde

28. Met hun verzoekschriften dienen Pesquerias en Naviera diverse uiteenlopende vorderingen in. De eerste vorderingen zijn gebaseerd op artikel 173 EEG-Verdrag en strekken tot nietigverklaring van de beschikkingen EXP/ES/2/90 en EXP/ES/1/90 van de Commissie van 6 juni 1990. In de tweede plaats vorderen zij een verklaring voor recht, dat de Commissie verplicht is te beschikken in dier voege, dat Pesquerias en Naviera recht hebben op de aangevraagde aanmoedigingspremies. De laatste vorderingen, die zijn ingediend krachtens de artikelen 178 en 215 EEG-Verdrag, strekken tot verkrijging van vergoeding van de schade die Pesquerias en Naviera zouden hebben geleden doordat de Commissie de bestreden beschikkingen van 6 juni 1990 heeft vastgesteld.

De vorderingen tot nietigverklaring van de beschikkingen van de Commissie van 6 juni 1990

29. *Pesquerias* en *Naviera* steunen deze vorderingen tot nietigverklaring op twee middelen: schending van verordening nr. 4028/86 van de Raad en schending van regels van het gemeenschapsrecht, waaronder de artikelen 173, 174, 189 en 190 EEG-Verdrag.

30. In het kader van het eerste middel verwijten Pesquerias en Naviera de Commissie, dat haar beschikkingen van 6 juni 1990 het beginsel van de rangorde van rechtsregels miskennen, gebrekkig zijn wegens dwaling ten aanzien van het recht en de feiten en onvoldoende zijn gemotiveerd.

31. Ten aanzien van de grief inzake schending van het beginsel van de rangorde van rechtsregels merken Pesquerias en Naviera op, dat in het gemeenschapsrecht de verordenende bevoegdheid toekomt aan de Raad. De Commissie is in het algemeen slechts bevoegd, uitvoeringsverordeningen vast te stellen. De uitvoering van dit gemeenschapsrecht kan ook de vorm aannemen van bijzondere uitvoeringshandelingen, zoals beschikkingen. Evenals een uitvoeringsverordening niet mag afwijken van de basisverordening waarvan zij is afgeleid, mogen de beschikkingen van de Commissie van 6 juni 1990 niet in strijd zijn met verordening nr. 4028/86, die is vastgesteld door de Raad en derhalve van hogere orde is. Voor de toekenning van communautaire financiele bijstand gelden concrete voorwaarden, neergelegd in verordening nr. 4028/86, die de Commissie in acht moet nemen. Aldus moet de Commissie krachtens artikel 16, lid 3, van deze verordening haar definitieve beschikking vaststellen „binnen twee maanden na indiening van (het) project" voor experimentele visserij. De Commissie dient deze fatale termijn in acht te nemen; een andere opvatting zou erop kunnen neerkomen dat rechtsverkrachting tot interpretatieregel wordt verheven, welke opvatting het Hof niet tot de zijne kan maken zonder in strijd te komen met de hem in artikel 164 EEG-Verdrag opgedragen taak (arrest van 8 april 1976, zaak 43/75, Defrenne, Jurispr. 1976, blz. 455). Wanneer aan de Lid-Staten een dwingende resultaatsverplichting is opgelegd, die binnen een bepaalde termijn moet worden nagekomen, kan aan de toepasselijkheid van de bepaling waarin deze verplichting is neergelegd, niet worden afgedaan door het feit dat de opgelegde verplichting niet is nagekomen; hetzelfde moet echter gelden wanneer de gemeenschapsinstellingen zich niet aan een dergelijke verplichting houden. Uit het arrest van 7 februari 1973 (zaak 39/72, Commissie/Italië, Jurispr. 1973, blz. 101), bevestigd door het arrest van 7 februari 1979 (zaak 128/78, Commissie/Verenigd Koninkrijk, Jurispr. 1979, blz. 419), leiden Pesquerias en Naviera af dat, evenals het een Lid-Staat niet kan worden toegestaan de bepalingen van een verordening onvolledig of selectief toe te passen, het evenmin kan worden gedoogd dat de Commissie verordening nr. 4028/86 niet toepast. Deze verordening is in casu geschonden omdat de bestreden beschikkingen zijn gegeven buiten de termijn van twee maanden en Pesquerias en Naviera daarbij bepaalde rechten worden ontzegd die hun krachtens de verordening zijn toegekend.

32. De bestreden beschikkingen behelzen zowel een dwaling ten aanzien van de feiten als een dwaling ten aanzien van het recht.

De dwaling ten aanzien van de feiten bestaat erin, dat de Commissie van mening is, dat aan de termijn waarbinnen zij moet be-

slissen over de toekenning van de in artikel 15 van verordening nr. 4028/86 bedoelde premie, geen grenzen zijn gesteld. Daarmee doet de Commissie afbreuk aan het rechtszekerheidsbeginsel, zoals het Hof dat onder meer heeft vastgelegd in de arresten van 21 september 1983 (gevoegde zaken 205/82 tot en met 215/82, Deutsche Milchkontor, Jurispr. 1983, blz. 2633), 12 oktober 1978 (zaak 10/78, Belbouab, Jurispr. 1978, blz. 1915), 26 mei 1982 (zaak 44/81, Duitsland/Commissie, Jurispr. 1982, blz. 1855) en 22 februari 1984 (zaak 70/83, Kloppenburg, Jurispr. 1984, blz. 1075). Dit beginsel wordt geschonden, doordat de Commissie de inwerkingtreding van een handeling naar een later tijdstip verlegt, terwijl het oorspronkelijk vastgestelde tijdstip al verstreken is. Het gemeenschapsrecht dient duidelijk en zijn toepassing voor de justitiabelen voorzienbaar te zijn. De bestreden beschikkingen doen afbreuk aan het gemeenschapsrecht, omdat het rechtszekerheidsbeginsel zich er in het algemeen tegen verzet, dat een handeling van de Gemeenschap op een vóór de bekendmaking gelegen datum ingaat (met name het arrest van 30 november 1983, zaak 235/82, Ferriere San Carlo, Jurispr. 1983, blz. 3949). Indien de Commissie een beslissing neemt na het verstrijken van een termijn van twee maanden in de zin van artikel 16, lid 3, van deze verordening, moet de eventueel uit een tardieve beschikking voortvloeiende schade voor rekening van de Commissie komen. Een dergelijke dwaling ten aanzien van de feiten mag immers de ondernemingen die financiële bijstand hebben aangevraagd, geen schade berokkenen.

De dwaling ten aanzien van het recht bestaat erin, dat de Commissie de bestreden beschikkingen heeft gebaseerd op criteria die zijn vastgesteld nadat de termijn van twee maanden was verstreken. In de aanvragen om toekenning van financiële steun voor de experimentele visserijcampagnes zijn alle bijzondere gegevens vermeld, zoals de duur, het verloop of de dag van het begin van de campagne, die niet kan zijn gelegen vóór de datum waarop de Commissie de aanvraag heeft ontvangen. Derhalve komt erkenning van de wettigheid van de afwijzende beschikkingen, gegeven vier maanden na de datum waarop de aanvragen bij de Commissie zijn ingediend en zes maanden na de datum waarop de aanvragen aan de bevoegde nationale instanties zijn overgelegd, neer op miskenning van de aard en de kern van de normen van verordening nr. 4028/86. Door zich voor onbepaalde tijd het recht voor te behouden de aanvragen om financiële bijstand af te wijzen, schendt de Commissie het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen, zoals door het Hof geformuleerd in de arresten van 21 september 1983 (Deutsche Milchkontor, reeds aangehaald) en 19 mei 1983 (zaak 289/81, Mavridis, Jurispr. 1983, blz. 1731).

33. Op grond van artikel 190 EEG-Verdrag dienen beschikkingen zodanig met redenen te zijn omkleed, dat de belanghebbende kan vaststellen of de tot hem gerichte beschikking mank gaat aan een gebrek op grond waarvan de wettigheid ervan kan worden betwist. De omvang van deze motiveringsplicht moet worden bepaald met inachtneming van de omstandigheden van het betrokken geval.

De enige motivering van de bestreden beschikkingen is te vinden in de laatste overweging van de considerans ervan, waar staat dat deze experimentele visserijcampagnes niet voldoen aan de voorwaarden bedoeld in artikel 14, lid 2, sub c, van verordening nr. 4028/86.

Een dergelijke motivering kan niet worden aanvaard, omdat verscheidene opeenvolgende visserijcampagnes in de zin van artikel 14, lid 3, van deze verordening nodig

zijn om op langere termijn een stabiele en rendabele exploitatie te verwachten. Een project kan verscheidene opeenvolgende visserijcampagnes in dezelfde visserijzone omvatten, om daarmee de grondslag te leggen voor een stabiele en duurzame exploitatie op langere termijn. Beschikkingen van de Commissie kunnen de aldus vastgelegde kenmerken van een stabiele en rendabele exploitatie op langere termijn miskennen noch wijzigen.

Bovendien zijn de bestreden beschikkingen van de Commissie in tegenspraak met haar beschikkingen van 7 november 1989, waarbij aan Pesquerias en Naviera financiële bijstand werd toegekend voor dezelfde schepen en voor dezelfde visserijzone in de Atlantische Oceaan Zuid-West. In haar beschikkingen van 7 november 1989 verklaarde de Commissie, dat aan alle noodzakelijke voorwaarden ter verkrijging van financiële bijstand was voldaan en dat de projecten uit 1989 behoorden tot de projecten die het best beantwoordden aan het belang dat voor de Gemeenschap met de uitvoering van een gemeenschappelijk visserijbeleid was gemoeid. Met betrekking tot de aanvragen uit 1990, die in februari 1990 waren ingediend, werd de scheepvaartmaatschappijen, die ervan uitgingen dat de Commissie voor de experimentele visserijcampagnes in dezelfde wateren en met dezelfde schepen, de procedure van het jaar daarvoor zou volgen, de financiële bijstand geweigerd, omdat de Commissie in de tussentijd haar criteria had gewijzigd. Eerst op 24 april 1990 werd deze wijziging aangekondigd in de notulen van het Permanent Comité voor de visserijstructuur. Met haar weigering schendt de Commissie het algemene beginsel, dat niemand in tegenspraak met zijn eigen handelingen kan optreden.

34. In het kader van het tweede middel — schending van regels van het gemeenschapsrecht, en met name de artikelen 173, 174, 189 en 190 EEG-Verdrag — voeren Pesquerias en Naviera schending van wezenlijke vormvoorschriften en misbruik van bevoegdheid aan.

Met name in het arrest van 5 mei 1966 (gevoegde zaken 18/65 en 35/65, Gutmann/Commissie, Jurispr. 1966, blz. 149) heeft het Hof het begrip misbruik van bevoegdheid nader bepaald. Aldus kan met betrekking tot een beschikking sprake zijn van misbruik van bevoegdheid wanneer er objectieve, ter zake dienende en onderling overeenstemmende aanwijzingen bestaan, dat zij is gegeven ter bereiking van andere doeleinden dan die welke de administratie stelt te hebben nagestreefd. Derhalve vormt de handelwijze van de Commissie, die Pesquerias en Naviera meer dan vier maanden na indiening van de officiële aanvragen voor de experimentele campagne meedeelde, dat zij haar standpunt had gewijzigd en in het bijzonder dat zij de bijstand niet toekende, terwijl de campagnes reeds waren begonnen, een duidelijk en ernstig geval van misbruik van bevoegdheid. Bovendien is er in casu sprake van een flagrant geval van misbruik van bevoegdheid. Bij de beschikkingen van de Commissie van 7 november 1989 werd Pesquerias en Naviera immers financiële bijstand verleend, omdat de in 1989 geplande campagnes, die betrekking hadden op dezelfde schepen en visserijzones, in overeenstemming waren met de doelstellingen van artikel 14, lid 2, sub c, te weten dat „op langere termijn een stabiele en rendabele exploitatie mag worden verwacht". In 1990 werd hun voor dezelfde schepen in dezelfde zones van de Atlantische Oceaan Zuid-West financiële bijstand geweigerd. Een dergelijke radicale wijziging binnen een tijdsbestek van minder dan zes maanden vormt een aanwijzing voor misbruik van bevoegdheid. De derde overweging van de considerans van verordening nr. 4028/86 schraagt deze stelling.

De schending van wezenlijke vormvoorschriften, als gevolg waarvan de bestreden beschikkingen ongeldig en nietig zijn, bestaat erin dat de beschikkingen niet twee maanden, maar vier maanden na de aanvraag zijn meegedeeld. Door met de bestreden beschikkingen te dralen, heeft de Commissie het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen geschonden, in het bijzonder daar zij enkele maanden tevoren, op 7 november 1989, naar aanleiding van soortgelijke aanvragen de tegenovergestelde beschikking had gegeven.

35. De *Commissie* wijst vooraf op een tegenstrijdigheid in het betoog van Pesquerias en Naviera. Van mening dat de bestreden beschikkingen onwettig zijn — want vastgesteld na het verstrijken van de termijn van twee maanden in de zin van artikel 16, lid 3, van verordening nr. 4028/86 —, verzoeken zij de Commissie in hun brieven van mei 1990 om positief te beschikken op de projecten voor experimentele visserijcampagnes. Die positieve beschikkingen zouden aldus hoe dan ook eveneens buiten de termijn van twee maanden zijn gegeven. De logica wil dat dergelijke positieve beschikkingen onwettig zijn. Pesquerias en Naviera zijn evenwel van mening dat positieve beschikkingen, zelfs indien gegeven na het verstrijken van de termijn van twee maanden, geldig zijn. Dit betekent volgens de Commissie dat Pesquerias en Naviera in feite van oordeel zijn, dat de betrokken termijn niet dwingend is. De Commissie voert ten bewijze hiervan aan, dat het beroep tot nietigverklaring van Pesquerias en Naviera niet is gericht tegen de positieve beschikkingen van 1989, die negen maanden na de aanvragen om toekenning van financiële bijstand zijn gegeven.

De Commissie merkt vervolgens op dat, in tegenstelling tot hetgeen Pesquerias en Naviera stellen, het enkele feit dat een aanvraag voor financiële bijstand voor experimentele visserijcampagnes is ingediend, voor de Commissie niet automatisch de verplichting meebrengt om op deze, officieel door de bevoegde nationale instanties en met gunstig advies hunnerzijds ingediende aanvraag, positief te beschikken. Enerzijds zijn er immers een zeker aantal formele vereisten, waarvan de Commissie moet nagaan of zij in acht zijn genomen. Anderzijds stelt verordening nr. 4028/86 materiële vereisten, die van de Commissie een technische evaluatie en beoordeling vergen. Dit geldt bij voorbeeld voor het vereiste van artikel 14, lid 2, sub c, volgens hetwelk het project „visserijzones moet betreffen waarvoor, op grond van de ramingen over de visbestanden, op langere termijn een stabiele en rendabele exploitatie mag worden verwacht (...)" Om zo een evaluatie uit te voeren, beschikt de Commissie over een beoordelingsmarge. Dit geldt te meer nu de juiste evaluatie van dergelijke materiële vereisten afhankelijk is van gegevens die op objectieve wijze zijn verkregen uit het functioneren van het steunbeleid voor vroegere of gelijktijdige experimentele visserijcampagnes voor dezelfde zone.

De Commissie beschikte enerzijds over de door Pesquerias en Naviera verstrekte gegevens en anderzijds over de gegevens uit de jaren 1987 tot en met 1989 met betrekking tot 25 projecten in dezelfde wateren voor dezelfde soorten, op basis waarvan zij op 24 april 1990 haar verklaring voor het comité heeft afgelegd. Bij deze verklaring zijn de criteria voor toekenning van steun niet gewijzigd. De Commissie heeft alleen maar de voorwaarden toegepast aan de hand waarvan zij haar beschikkingen op de aanvragen voor aanmoedigingspremies geeft: zo een aanvraag voor bijstand werd ingediend voor een experimentele visserijcampagne die wordt uitgevoerd om een aantal gegevens over een bepaalde zone te verza-

melen, is het duidelijk, dat deze campagne niet kan worden gefinancierd indien de gegevens die zij moet verschaffen, reeds zijn verzameld in het kader van andere campagnes, waaronder die welke in 1989 door Pesquerias en Naviera zijn uitgevoerd.

Ten slotte wordt — aldus nog steeds de Commissie — haar stelling met betrekking tot haar beoordelingsmarge bevestigd door enkele lezing van de verordeningen nrs. 4028/86 en 1871/87. Zo bepaalt artikel 1 van verordening nr. 4028/86 dat de Commissie financiële bijstand „kan" verlenen; de structuur en de tekst van de vier leden van artikel 14 van deze verordening stellen de beoordelingsbevoegdheid van de Commissie op de voorgrond; in artikel 16, lid 3, van de verordening wordt bepaald, dat de Commissie „beslist" over de toekenning van de premie; op grond van de derde overweging van de considerans van verordening nr. 1871/87 moeten in de aanvragen om communautaire financiële bijstand zodanige gegevens zijn vermeld, „dat de Commissie een beschikking kan geven (...)", en de daadwerkelijke uitkering van de aanmoedigingspremie is afhankelijk van de in de artikelen 8 en 9 van verordening nr. 1871/87 gestelde voorwaarden.

36. Enkel de rangorde volgens welke de uitvoeringshandelingen ondergeschikt zijn aan de basishandelingen en deze laatste aan het Verdrag, is door het Hof erkend. Dit is een materiële rangorde en geen rangorde van organen, naar gelang de instelling die de handeling heeft verricht. De bestreden beschikkingen kunnen niet worden aangevochten op grond dat zij door de Commissie zijn gegeven. Verordening nr. 4028/86 heeft immers een onderscheid in de taken aangebracht, op grond waarvan de Commissie bevoegd is te beslissen over de in artikel 15 van deze verordening bedoelde aanmoedigingspremies.

De in artikel 16, lid 3, van verordening nr. 4028/86 gestelde termijn van twee maanden is niet dwingend. Deze termijn wil de aanvragers van aanmoedigingspremies slechts duidelijk maken vanaf welk tijdstip de Commissie in verzuim kan zijn. Vanaf dat tijdstip heeft degene die een aanvraag heeft ingediend, het recht om gebruik te maken van de middelen die het Verdrag hem ter beschikking stelt om te bereiken, dat aan dit verzuim van de instelling een einde wordt gemaakt. Het feit dat de termijn niet in acht is genomen, is niet van invloed op de inhoud van de beschikking op de aanvraag voor communautaire financiële bijstand. Zelfs wanneer zij buiten de termijn van twee maanden is gegeven, kan deze beschikking dus óf positief óf negatief voor de aanvragers zijn.

37. Ten aanzien van de haar verweten dwalingen ten aanzien van de feiten en het recht merkt de Commissie op, dat Pesquerias en Naviera tussen de indiening van de aanvragen op 14 februari 1990 en de bestreden beschikkingen van 6 juni 1990 talrijke inlichtingen en toelichtingen hebben ontvangen; op grond daarvan konden zij voorzien hoe de Commissie op de aanvragen zou beslissen, alsmede dat de Commissie de termijn van artikel 16, lid 3, van verordening nr. 4028/86 niet als oneindig beschouwde.

Krachtens artikel 42, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof zijn verzoeksters niet gerechtigd in repliek nieuwe schendingen van het rechtszekerheids- en het vertrouwensbeginsel aan te voeren. De door Pesquerias en Naviera ter ondersteuning van deze middelen aangehaalde rechtspraak staat hoe dan ook in geen enkel verband met de onderhavige zaken.

Door de bestreden beschikkingen te geven heeft de Commissie geen dwaling ten aanzien van het recht begaan. Ook wanneer de termijn van twee maanden eenmaal is verstreken, verliest zij niet de bevoegdheid tot toekenning of tot weigering van de communautaire financiële bijstand. Noch op basis van verordening nr. 4028/86, noch op basis van het gemeenschapsrecht kan immers worden gesteld, dat de Commissie verplicht is de steun toe te kennen, wanneer de termijn van twee maanden eenmaal is verstreken, dan wel dat het stilzwijgen dat de Commissie gedurende twee maanden heeft bewaard, neerkomt op een positieve beschikking op de aanvragen voor aanmoedigingspremies. Overigens zijn de beweerde nieuwe criteria niet vastgesteld na het verstrijken van de termijn van twee maanden.

38. De motivering van de bestreden beschikkingen is toereikend en er zijn geen „verscheidene opeenvolgende visserijcampagnes" in de zin van artikel 14, lid 3, van verordening nr. 4028/86 nodig om vast te stellen, dat een exploitatie „op langere termijn" „stabiel" en „rendabel" is in de zin van artikel 14, lid 2, sub c. Artikel 14, lid 3, is immers slechts bedoeld om het mogelijk te maken, dat een project voor experimentele visserij verscheidene opeenvolgende campagnes in dezelfde visserijzone omvat. Artikel 14, lid 2, sub c, daarentegen ziet op een concreet project dat, om voor de aanmoedigingspremie in aanmerking te komen, noodzakelijkerwijs visserijzones moet betreffen waarvoor, op grond van de ramingen over de visbestanden, op langere termijn een stabiele en rendabele exploitatie mag worden verwacht. De leden 2 en 3 van dit artikel hebben betrekking op verschillende gevallen. Dat vindt bevestiging in artikel 9 van verordening nr. 1871/87. Bijgevolg kan een project, ook zonder dat het verscheidene visserijcampagnes in de zin van artikel 14, lid 3, omvat, voldoen aan de voorwaarden van artikel 14, lid 2, sub c.

Het gestelde beginsel, dat niemand in tegenspraak met zijn eigen handelingen kan optreden, is niet geschonden. De projecten van 1989 verschillen van die van 1990. Om uit te maken of zij voldoen aan de voorwaarden van verordening nr. 4028/86, moeten zij worden onderzocht op het tijdstip waarop en in de context waarbinnen zij zich voordoen. Goedkeuring van de projecten van 1989 leidt niet tot goedkeuring van de projecten van 1990, omdat de Commissie anders verplicht zou zijn alle successieve aanvragen van Pesquerias en Naviera, voor zover deze betrekking hebben op dezelfde schepen, soorten en visserijzones, goed te keuren.

39. Met betrekking tot de grief als zou zij zich hebben schuldig gemaakt aan misbruik van bevoegdheid, bestrijdt de Commissie dat zij door het geven van de beschikkingen van 6 juni 1990 haar bevoegdheid heeft misbruikt. Met de bestreden beschikkingen streeft de Commissie geen andere doelstellingen na dan die waarvoor haar door verordening nr. 4028/86 bevoegdheden zijn verleend. Na onderzoek van de informatie die reeds door de vissers uit de Gemeenschap was verkregen met betrekking tot de visbestanden van de zone Atlantische Oceaan Zuid-West en van de uitkomsten van de exploratie van die zone, was zij slechts van mening, dat een experimentele visserijcampagne om de rentabiliteit van een regelmatige en duurzame exploitatie van de visbestanden in die zone te evalueren, niet was gerechtvaardigd en dat dientengevolge de door Pesquerias en Naviera voorgestelde visserijcampagne niet voldeed aan de voorwaarden voor toekenning van communautaire financiële bijstand. De Commissie kon op die manier handelen, omdat elke experimentele visserijcampagne er, naast de commerciële doeleinden die zij nastreeft, eveneens op is gericht gegevens te verzamelen aan de hand waarvan de rentabiliteitsmogelijkheden van een regelmatige en duurzame

exploitatie van de bestanden in de geëxploiteerde zone kunnen worden geëvalueerd. De Commissie kon noch behoefde financiele bijstand te verlenen voor campagnes die worden uitgevoerd om gegevens te verkrijgen en te evalueren in een zone die reeds afdoende is geëxploreerd en geëvalueerd in het kader van vroegere campagnes. Een onder deze omstandigheden uitgevoerde campagne kan niet worden beschouwd als een project voor „experimentele visserij" in de zin van verordening nr. 4028/86.

Inachtneming van de termijn van twee maanden is geen wezenlijk vormvereiste. Een termijn is geen bestanddeel van de vorm van een handeling, maar een bestanddeel dat niets met de handeling te maken heeft. Daar de termijn voor de vaststelling van handelingen geen vormvereiste is dat bepalend is voor de geldigheid ervan, kan zij niet worden beschouwd als een wezenlijk vormvoorschrift.

De vorderingen tot verklaring voor recht, dat Pesquerias en Naviera recht hebben op de geweigerde communautaire financiële bijstand

40. Pesquerias en *Naviera* zijn van oordeel, dat nietigverklaring van de bestreden beschikkingen vanzelfsprekend de verplichting voor de Commissie meebrengt, overeenkomstig artikel 176 EEG-Verdrag de nodige maatregelen te nemen om, ter uitvoering van de arresten van het Hof, de geweigerde communautaire financiële bijstand te verlenen.

41. Volgens de *Commissie* is deze vordering van Pesquerias en Naviera niet-ontvankelijk. Het Hof kan de bestreden beschikkingen nietig verklaren. Het staat evenwel aan de Commissie, krachtens artikel 176 EEG-Verdrag de maatregelen te nemen welke nodig zijn ter uitvoering van het arrest van het Hof.

De vorderingen tot vergoeding van schade

42. *Pesquerias* en *Naviera* verklaren, dat zij na de afwijzing van de aanvragen gedwongen waren hun faillissement aan te vragen. Onder verwijzing naar het arrest van 2 december 1971 (zaak 5/71, Zuckerfabrik Schöppenstedt, Jurispr. 1971, blz. 975) vorderen zij derhalve vergoeding van de schade die door een instelling in de uitoefening van haar functie is veroorzaakt. In casu zijn de voorwaarden voor aansprakelijkheid van de Gemeenschappen, zoals door het Hof vastgesteld in de arresten van 26 november 1975 (zaak 99/74, Grands Moulins, Jurispr. 1975, blz. 1531) en 28 april 1971 (zaak 4/69, Lütticke, Jurispr. 1971, blz. 325), vervuld. De door de rederijen geleden schade is zeker, reëel en van aanzienlijke omvang en heeft rechtstreeks gevolgen voor de getroffen ondernemingen. De schade vloeit rechtstreeks voort uit het onwettige gedrag van de Commissie, bestaande in een voldoende gekwalificeerde schending van een ter bescherming van particulieren gegeven hogere rechtsregel. Het causaal verband tussen de gedraging van de Commissie en de beweerde schade staat onomstotelijk vast. De bestreden beschikkingen zijn immers gegeven op een tijdstip

waarop de experimentele visserijcampagnes reeds waren begonnen en op het punt stonden te worden beëindigd, te weten op 8 juli 1990 voor de „Geminis" en op 11 juli 1990 voor de „Ceres". Indien Pesquerias en Naviera de beschikkingen tijdig hadden gekend, hadden zij van de experimentele campagnes kunnen afzien of de omvang ervan kunnen beperken. Er is dus wel degelijk sprake van een causaal verband in de zin van het arrest van 15 maart 1984 (zaak 310/81, EISS, Jurispr. 1984, blz. 1341), aangezien de elementen feitelijk en rechtens ten bewijze van een dergelijk verband tussen de gestelde schade en welbepaalde onrechtmatige, de Gemeenschap verwijtbare handelingen, aldus aanwezig zijn.

Pesquerias en Naviera vorderen vergoeding van geleden verlies en winstderving. Het geleden verlies is het gevolg van de weigering om communautaire financiële bijstand te verlenen; het verlies van de steun van 20% die het Spaanse secretariaat-generaal voor de zeevisserij had toegekend op voorwaarde dat de communautaire bijstand zou worden verleend, moet daarbij worden opgeteld. Bij het geleden verlies komt de winstderving. Aldus kan met het toe te kennen bedrag de situatie worden hersteld die zou hebben bestaan indien de Commissie de bestreden beschikkingen niet had gegeven. Ter ondersteuning van deze laatste vordering verwijzen Pesquerias en Naviera naar het arrest van 13 juli 1972 (zaak 79/71, Heinemann, Jurispr. 1972, blz. 579). Ten slotte vorderen zij vergoeding van de kosten die zijn gemaakt in verband met de onderhavige beroepen. De schade van Pesquerias respectievelijk Naviera wordt berekend als volgt:

Pesquerias

1. Winstderving door de verkorting van de campagne	6 800 000 PTA
2. Aanvullende uitgaven	5 345 000 PTA
3. Verlies van activa	31 636 600 PTA
4. Nadelige gevolgen van de toestand van hebben opgehouden te betalen	
4.1 Leveranciers	10 100 000 PTA
4.2 Activiteit	15 600 000 PTA
4.3 Proceskosten	30 000 000 PTA
4.4 Verlies van goodwill	27 569 000 PTA
	127 050 600 PTA

Naviera

1. Winstderving door de verkorting van de campagne	12 000 000 PTA
2. Aanvullende uitgaven	5 766 000 PTA
3. Verlies van activa	35 618 000 PTA

4. Nadelige gevolgen van de toestand van hebben opgehouden te betalen		
4.1 Leveranciers	10 100 000	PTA
4.2 Activiteit	15 600 000	PTA
4.3 Proceskosten	30 000 000	PTA
4.4 Verlies van goodwill	31 068 000	PTA
	140 152 000	PTA

Op deze bedragen moet de financiële bijstand die de Spaanse autoriteiten voor de betrokken experimentele visserijcampagnes hebben toegekend, te weten 36 760 800 PTA voor Pesquerias en 39 348 400 PTA voor Naviera, in mindering worden gebracht.

43. Volgens de *Commissie* moeten de vorderingen van Pesquerias en Naviera tot vergoeding van schade niet-ontvankelijk, subsidiair ongegrond worden verklaard.

Deze vorderingen zijn niet-ontvankelijk op grond dat de conclusies strekkende tot erkenning van het recht op verkrijging van financiële bijstand en tot vergoeding van de kosten, onnauwkeurig zijn. Als gevolg van deze conclusies raken de vorderingen tot vergoeding van schade wegens de weigering van de aanmoedigingspremies, van de kosten van de onderhavige beroepen en van „andere schade", zonder betekenis.

De vorderingen tot vergoeding van schade zijn hoe dan ook ongegrond, omdat Pesquerias en Naviera geen bewijs leveren, dat is voldaan aan de voorwaarden betreffende de onwettigheid van de aan de instellingen verweten gedraging, het bestaan van de schade en het causaal verband tussen gedraging en schade, welke voorwaarden voor de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Commissie moeten zijn vervuld. Pesquerias en Naviera waren niet gedwongen te melden dat zij hadden opgehouden te betalen, hetgeen niets anders was dan een tijdelijk gebrek aan liquide middelen. Evenmin hadden Pesquerias en Naviera van de campagnes kunnen afzien, indien zij binnen twee maanden op de hoogte waren geweest van de bestreden beschikkingen. De „Ceres" en de „Geminis" waren immers acht dagen respectievelijk een dag na indiening van de aanvragen met de campagnes begonnen, en de Commissie had de bestreden beschikkingen nagenoeg op de dag na de indiening van de aanvragen moeten geven, wilden Pesquerias en Naviera nog van de campagnes kunnen afzien. Bovendien hebben Pesquerias en Naviera de visserijcampagnes daadwerkelijk verkort. Voorts waren Pesquerias en Naviera niet alleen zo onvoorzichtig geweest om op eigen risico en zonder de beschikkingen van de Commissie af te wachten, met de visserijcampagnes te beginnen, maar hadden zij deze bovendien niet afgebroken na de verklaring van de Commissie voor het Permanent Comité voor de visserijstructuur, noch na de brief van de Commissie van 25 april 1990. Hieruit volgt dat de hypothetische schade rechtstreeks en uitsluitend is toe te schrijven aan de onvoorzichtigheid van Pesquerias en Naviera.

G. F. Mancini
rechter-rapporteur